כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ כ' כסלו ה'תש"פ ■ 18.12.2019 ■ גליון מס' 562

הגזירה אמת והחריצות שקר

/ הרב יעקב הלוי פילבר

מספרים על אשה תמימה אחת שהייתה מקשיבה כל שבת מעזרת הנשים לקריאת התורה, וכל שנה כשהגיעו בקריאת התורה לפרשת השלכת יוסף אל הבור ומכירתו, הייתה פורצת בבכי, וכך נהגה מדי שנה בשנה, עד ששנה אחת כשהגיעו שוב לפרשת יוסף ואחיו, ושוב פעם שמעה שיוסף הולך אל אחיו, לא פרצה האשה בבכי אלא אמרה: מגיע לו! אחרי כל כך הרבה פעמים אין יוסף לומד את הלקח, אלא הולך שוב אל אחיו, אם כך הרי מגיע לו! כאותה אישה תמימה המאשימה את יוסף בהליכתו אל אחיו, חושבים רבים וטובים מאתנו עד ימינו, כאילו אנו בני האדם בלבד הם קובעים את מהלכי חיינו, ועל כן לדעתם רק מפני שיעקב ביקש מיוסף ללכת אל אחיו, ורק מפני הסכמתו של יוסף ללכת, ירדו אבותינו למצרים. כבר רש"י בפירושו לתורה רומז לנו שהליכתו של יוסף לאחיו הייתה בעיקר פרי החלטתה של ההשגחה העליונה, כמו שכתב: "וישלחהו מעמק חברון - מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור מחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים: 'כי גר יהיה זרעך'". ואכן אם אנו בוחנים את המהלך של יעקב ויוסף, הרי השפיות האנושית הייתה צריכה לשלול את כל המהלך הזה. הן מצד יעקב שידע שאחיו שונאים אותו ומקנאים בו ככתוב: "ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את הדבר", כמו שפירש רס"ג: "שמר בזיכרונו את דבריו". ובגלל השנאה הזו היה צריך יעקב להימנע מלשלוח את יוסף אל שונאי נפשו. וגם מצד יוסף שידע ששנאתם אליו הגיעה עד כדי שאינם יכולים דברו לשלום, גם הוא היה צריך לסרב מללכת אל אחיו, ואפילו אם מפני מצות כיבוד אב אינו יכול לסרב לבקשת אביו, הרי לפחות מרגע שלא מצא אותם בשכם, שכבר מילא את שליחותו, היה יכול לשוב על עקביו ולומר לאביו שביקש ולא מצא, אבל יוסף מתעקש למצוא אותם, וכשהאיש המוצא אותו תועה בשדות שכם שואל אותו מה תבקש? הוא אומר לו: "את אחי אנכי מבקש אגידה נא לי איפה הם רועים", ורק דבקותו במטרה הביאה אותו לבסוף אל אחיו בדותן.

כך כתב גם הרמב"ן: "כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכול סבל לכבוד אביו, ולהודיענו עוד כי הגזרה אמת והחריצות שקר, כי זימן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם . . . להודיענו כי עצת ה' היא תקום". גם האחים למרות שהחליטו לחסל את יוסף, השתדלותם נגד עצת ה' לא הצליחה, ההשגחה העליונה היא המנהלת אותם, והם נעים ממחשבתם הראשונה להורגו, אל השלכתו אל הבור, ומשם לבסוף למכור אותו לישמעאלים, מה שהביא לבסוף את יוסף למצרים. את המהלך הזה המשילו חז"ל במדרש [ב"ר פ' פ"ו]: "לפרה שהיו מושכין אותה למקולין (בית מטבחיים) ולא היתה נמשכת - מה עשו לה? משכו את בנה לפניה והייתה מהלכת אחריו על כורחה. כך ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלאות (של ברזל), אמר הקב"ה: בני בכורי ואני מורידו בביזיון, אתמה?! אלא הריני מושך את בנו לפניו והוא יורד אחריו על כורחו". ובמדרש תהלים [מזמור קח] הוסיפו: "כך קודם שבא יעקב למצרים כמה מנגנאות (תחבולות) נעשו, שיעשו אחי יוסף כל אותן הדברים כדי שירד יוסף למצרים, ואחרי כן ירד יעקב אחריו למצרים".

קביעתו של הרמב"ן: ש"הגזרה אמת והחריצות שקר" אינה אמורה בעיקרה בתחום הפרט, כי שם אנו אומרים: "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", ולבחירתו החופשית של האדם יש כר נרחב לפעילות. אלא היא נאמרה בעיקר בהקשר לאירועים הקשורים לכלל ישראל, ובמיוחד למהלך ההיסטורי של עם ישראל. אך גם בתחום הכלל לא כל השתדלות היא שקר, אדרבא חז"ל אמרו לנו: "עתידה בת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומרת כל מי שפעל עם א־ל יבוא ויטול שכרו" [ויק"ר פכ"ז]. אלא

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
להלן מקבץ שותי"ם קצרים שנשלחו השבוע בקבוצת הווטסאפ החדשה 'הלכה יומית עם ר' שבתי יגל'...
המשך בעמ' 2

רוגזו של יוסף
כשיעקב אבינו מגיע חזרה לארץ אבותיו הוא קונה חלקה בארץ בסמוך לעיר שכם. בקניין הזה ביקש יעקב לתקוע יתד בארץ...
המשך בעמ' 3

נשיאת כפים לאסיר היושב בכלא על רצח
בפרשתנו פרשת וישב כתוב: וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת

הפעם זה על "זקן סנילי"
הטור הזה מוקדש לסופרים, לא מהסוג הרגיל, סופרים שבאים יותר מהסוג של התרגיל. לא סופרים שאתה יכול לקרוא את הסיפור...

חשבון מדוייק!
הצדיק רבי אהרן וינוגרד זצ"ל, ידוע היה ומפורסם כגאון עצום, תלמיד חכם מופלג אשר כל רז לא אניס ליה, וכמתמיד שאין דוגמתו...
המשך בעמ' 6

שביבים
■ *קינאת האדמו"ד מגור זצ"ל*
■ *סגולת קידוש הלבנה*
■ *מדבה נכסים מרבה דאגה*
המשך בעמ' 8

הכוונה היא לכל השתדלות המנסה למנוע או להפריע לעצת ה' אשר דבר טוב על ישראל, השתדלות זו היא שקר, ככתוב: "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום". אלא אדרבא עלינו להיות שותפים לסייע לקב"ה להגשים את גזרתו. ועל כך כתב הראי"ה קוק: "סבורים אנחנו שבחכמתנו ובפקחות הפקחים שבנו באנו עד הלום (כוונתו לשיבת ציון בתקופתנו) . . . ואנו שוכחים כי לולא יד בעל־מלחמות, זורע־צדקות ומצמיח־ישועות, לא היו כל מפעלותינו פועלות מאומה, שוכחים אנו שהיד הסודית הזאת היא כל המפעל" [מאמרי הראי"ה עמ' 153] ההיסטוריה הישראלית רצופה דוגמאות לאמרתו של הרמב"ן: "שהגזרה אמת והחריצות שקר" כמו שראינו במלחמת ששת הימים, שאנו לא רוצים לכבוש את ירושלים ושולחים שדרים לחוסין מלך ירדן שיסלק ידו מהמלחמה וכל רע לא יאונה לו, אבל הגזירה היתה אחרת. וכן ראינו את הכלל הזה בהסכמי אוסלו, שחלקים בלתי אחראים בעם ניסה להמר בביטחונו וקיומו של העם, להביא אל ביתנו את מבקשי נפשנו, ולבטל את שובו של עם ישראל לארצו, וגם כאן ראינו מה הייתה סופה של ההשתדלות השקרית הזו. וכך הדבר ממשיך בכל הניסיונות האחרונים להחזיר אחורה את גלגל הגאולה אמנם אין לנו פוליסת ביטוח לגבי העתיד של המחר, אך לאור התקדימים שלנו בארץ ישראל וגם כאן אנו תקווה כי "הגזרה אמת והחריצות שקר". ■

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

אלמוני במקומי הקבוע בבית הכנסת

(להלן מקבץ שותי"ם קצרים שנשלחו השבוע בקבוצת הווטסאפ החדשה 'הלכה יומית עם ר' שבתי יגל',
להצטרפות לקבוצה (קבוצה שקטה) נא לשלוח את המילה 'הצטרפות' בהודעת ווטסאפ למספר: 054-8458502)

שאלה: אם אני מגיע לבית הכנסת ורואה שאורח התיישב במקומי הקבוע, האם יש להניח לו להישאר במקומי, או שאני צריך / יכול להעיר לו בעדינות לעבור למקום אחר?

תשובה: צדדי הספק הם, מצד אחד ייתכן שאם נעיר לאורח, הרי שהוא ייפגע וייעלב, אך מצד שני יש חשיבות מיוחדת להתפלל במקום התפילה הקבוע, כמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים סימן צ' סעיף י"ט) ונשאלת השאלה מה גובר על מה.

ולמעשה נראה שאם אכן יש אפילו חשש קל שהאורח ייפגע, עדיף לוותר על המעלה של ה'מקום הקבוע' וישתדל לשבת סמוך למקומו הקבוע, וכמבואר במשנה ברורה שתוך ד' אמות (כ-2 מטר) למקומו - נחשב מקום אחד.

ולא כל המקרים שווים, ויש להפעיל הרבה שיקול דעת.

חשוב לדעת: גם אישה שמתפללת בבית ולא בבית הכנסת, או גבר שמידי פעם נאלץ להתפלל בבית, צריכים לקבוע מקום מסוים בתוך הבית ששם הוא מקום התפילה.

(על פי ספר חישוקי חמד מסכת ברכות דף ז' ע"ב, וספר הגיוני הפרשה פרשת וירא)

*

שאלה: שמי רחל לאה, ואני מסופקת האם כאשר אני אומרת את הפסוק של שמי בסוף תפילת שמונה עשרה, אני צריכה להתחשב רק בשם 'רחל', ולומר פסוק שמתחיל באות ר ומסתיים באות ל, או שאני צריכה לומר פסוק נוסף גם לשם השני שלי - לאה?

ובכלל, מה העניין הזה 'פסוקים לשמות אנשים'?

תשובה: סגולה זו לומר פסוק המתאים לשם יש בה עניינים נשגבים ובספרים הקדושים מבואר כי היא סגולה לזכור את שמו לעתיד לבוא, והרשעים אשר אינם יודעים את שמם מכים אותם במכות אכזריות, ומי שאומר את הפסוק של שמו אינו שוכח את שמו לעתיד לבוא וינצל מזה.

מי שיש לו שני שמות - אם רוצה הוא לצאת מכל הספיקות צריך הוא לומר 3 פסוקים, פסוק אחד לשם הראשון, פסוק נוסף לשם השני, ופסוק שלישי לשני השמות ביחד כאילו הם שם אחד ארוך.

ביאור הדבר הוא כי יש להסתפק האם מי שיש לו שני שמות, זה נחשב שיש לו באמת שני שמות, או ששני השמות הם בעצם שם אחד ארוך, וכמו שברור לכולנו שהשם 'בת שבע' למשל, הוא שם אחד למרות הרווח באמצע, כך גם אפשר לומר שהשם 'רחל לאה' זה שם אחד ארוך עם רווח באמצע.

ולכן הרוצה לצאת ידי כל הספיקות צריך הוא לומר פסוק אחד המתאים לשם הראשון, פסוק שני המתאים לשם השני (וזאת על הצד ששני שמות זה שני שמות) ועוד פסוק שלישי המתאים לשני השמות כשם אחד ארוך, ובמקרה שלך - פסוק שמתחיל באות ר' ומסתיים באות ה', וכן אמר לי הגאון הרב שמואל אליעזר שטרן שליט"א שכך הוא נוהג - לומר פסוקים גם לכל שם בנפרד וגם לשני השמות ביחד (וכמדומני שכן נוהג גם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שיש לו שלושה שמות 'שמריהו יוסף חיים').

אולם במקרה של שני השמות 'רחל לאה' - יש עצה אחרת, לומר רק פסוק אחד, והוא הפסוק מפרשת השבוע 'ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו' - וזאת משום שפסוק המתאים לשם זה לא רק פסוק שמתחיל ומסתיים באות הראשונה והאחרונה של השם, אלא גם פסוק שבו מוזכר השם.

עוד צריך להדגיש שמי שיש לו שני שמות, אך בפועל משתמשים רק בשם אחד, ורק כאשר עושים לו 'מי שבירך' אז מזכירים את שני השמות, נראה שמספיק לו לומר רק שני פסוקים, פסוק אחד לשם האחד שמשתמשים בו, ופסוק שני לשני השמות ביחד (כי אף פעם

לא מזכירים את השם השני כיחידה נפרדת)

בחלק מהסידורים יש רשימה של שמות - אנשים ונשים - עם פסוקים מתאימים לכל שם.

(על פי ספר שו"ת 'בסוד שיח' סימן א')

*

שאלה: בוקר טוב הרב.

יש לי שאלה קצת מסובכת.

יין עכו"ם - יצרן מאוד מאוד מפורסם של קוניאק (וויסקי מעורבב ביין ולכן חייב כשרות) הוציא "ליין" "כשר". אממה? אלה אותם כרמי ענבים, אותו תהליך ייצור במדויק, פשוט יש יהודי שמעורב בתהליך ייצור היין ולכן היין לא נחשב עכו"ם (סתם יינם) אממה? הבקבוק הכשר עולה 061 שקל יותר מהבקבוק ה"לא כשר". האם בימינו שאני קונה בקבוק יין ממישהו שלא ראיתי מעולם וגם לא אראה מעולם עדיין זה בגדר של "לא להתקרב אליהם"? אנחנו בישראל, ואני רוצה לקנות את זה ולשתות נגיד בערב שבת. אין שום חשש שאתקרב אל יצרן הקוניאק בשום דרך שהיא.

יש תשובה הגיונית?

תודה!

תשובה: אני אתן לך דוגמא מעניין 'חלב עכו"ם'.

חז"ל גזרו לא לשתות חלב של גוים (חלב גוים הכוונה חלב שנחלב על ידי גוי אפי' מבהמה או חיה כשרה מבלי שיהודי עמד והשגיח במהלך החליבה) מחמת החשש שמא יערב בחלב של הבהמה הכשרה מעט חלב של בהמה טמאה.

מה האינטרס של הגוי לערבב? להרוויח כסף.

החלב של הבהמה הטמאה (כמו חזירה) היה הרבה יותר מצוי והרבה יותר זול מהחלב של הבהמה הכשרה, ולכן הוא רוצה להרוויח כסף כמו תחנות הדלק הפיראטיות שמוהלות את הדלק במים.

כיום החשש הזה לא מובן, הרי החלב של הבהמה הטמאה הוא הרבה יותר יקר.

החלב של הפרה הוא הכי זול.

אם תלך לחנות טבע ותבקש חלב נאקה למשל תשלם עליו הרבה יותר.

האם במקרה כזה האיסור של 'חלב עכו"ם' (חלב נכרי) במקומו עומד?

לדעת פוסקים רבים: כן.

ולמה? כי אנחנו לא שותים חלב עכו"ם לא בגלל החשש שמא יערב חלב טמא.

אנחנו לא שותים חלב עכו"ם כי חכמים גזרו לא לשתות חלב עכו"ם - נקודה.

למה חכמים גזרו לא לשתות חלב עכו"ם?

לזה התשובה 'שמא יערב חלב טמא'.

אבל אנחנו לא שותים לא בגלל הסיבה שבגללה חז"ל גזרו, אנחנו לא שותים כי חז"ל גזרו.

ומאחר ויש לנו כלל בגזירות חכמים 'אף על פי שבטל הטעם לא בטלה התקנה', אז כל זמן שלא יבואו בית דין שיש בכוחם לבטל את הגזירה של חז"ל, הגזירה במקומה עומדת, ומאחר ומצווים אנו לשמוע לדברי חכמים, אזי אסור לנו לצרוך 'סתם יינם' (יין של גוי) ואף 'חלב עכו"ם', גם אם טעם הגזירה - לא רלוונטי.

כמו כן צריך לדעת שבספרים כתוב שלגזירות חכמים יש הרבה טעמים, חלק על פי נגלה וחלק על פי נסתר, והטעם שחז"ל גילו לנו, הוא רק אחד הטעמים, אבל הוא לא הטעם היחידי, וזה עצמו ההסבר לכלל שאף על פי שבטל הטעם לא בטלה התקנה. ■

רוגזו של יוסף

/ הרב איתמר הרשקו

כשיעקב אבינו מגיע חזרה לארץ אבותיו הוא קונה חלקה בארץ בסמוך לעיר שכם. בקניין הזה ביקש יעקב לתקוע יתד בארץ ולזכות לשבת בשלווה בה. אחד עשרה שנים אח"כ יעקב שולח את יוסף לראות את שלום אחיו בשכם, ואז קופץ עליו 'רוגזו של יוסף' שלא נותן לו מנוח. וכל זאת מכוח אותה עצה עמוקה של חברון שנתגלתה לאברהם אבינו בברית בין הבתרים.

בפסוקים המתארים את ברית בין הבתרים, ה' מתגלה אל אברהם בדבר מחזה, שהוא גילוי ברור ובו נגלה לו עניין ארבעת המלכויות ובעיקר- שיעבוד מצרים.

ה' אומר לאברהם שידע שבניו ישועבדו תחת ידי מצרים במשך ארבע מאות שנה וארבעה דורות, שבסופם יצאו ברכוש גדול תוך עשיית שפטים במצריים. והטעם לכך שזה יארך זמן רב כל כך הוא משום "כי לא שלם עוון האמורי עד הנה"- להיות משולח מארצו עד אותו זמן, שאין הקב"ה נפרע מאומה עד שתתמלא סאתה"[1].

בחזרת יעקב לארץ עם אחד עשר ילדיו וארבע נשותיו, מגיע יעקב לעיר שכם כשהוא שלם בגופו, בממונו ובתורתו. זו אותה העיר שכם, אליה הגיע אברהם אבינו בהיכנסו לארץ כשהתפלל שם על בני יעקב כשיבואו להילחם בשכם.

על העיר שכם מדגישה התורה והכנעני אז בארץ, שכבש את הארץ מחלקו של שם, ועתיד הקב"ה להחזירה לאברהם. וגם כאשר רבים רועי אברהם עם רועי לוט הפסוק שוב מדגיש "והכנעני והפרזי אז בארץ, ולא זכה בה אברם עדיין[2]".

כאשר יעקב מגיע לעיר שכם הוא 'שלם'[3], לרמז שבא להשלים את עוון האמורי, שהוא הגורם לאי הכניסה לארץ.

יעקב 'משלים' זאת על ידי זה שלא חיסר דבר מכל המפגשים שהיו לו עם לבן, שרו של עשיו ועשיו. למרות שכאשר יעקב נפגש עמם הוא נחסר בגוף, בתורה ובממון- כעת כשבא לעיר שכם הוא הושלם מחדש, וזאת ע"י מה שגרם להם לברכו במקום לפגוע בו. לבן ברכו

בהר הגלעד, שרו של עשיו ברכו בפנואל ועשיו ברכו בפגישתם- יהי לך אשר לך, כאן הודה לו על הברכות[4]. יעקב מצליח לא רק שלא להיפגע מהם, כי אם לקבל את ברכתם ובעצם להוציא יקר מזולל מה שמאפשר את 'השלמת יעקב'.

על העיר שכם נאמר "דרך ירצחו שכמה כי זמה עשו[5]", משום ששם ישנם רוצחים ולכן היא עיר מקלט[6].

כאשר יעקב נותן את שכם ליוסף כשכר על כך שמתעסק בקבורתו[7], הוא אומר לו "ואני נתתי לך שכם אחד אשר לקחתי מיד האמורי", מיד עשו שעושה את מעשה האמורי- זהו הרצח. לכן יעקב נצרך לקחת בחרב ובקשת[8] את עיר שכם מקור הרוצחים, מידי עשיו שאמנם הודה לו על הברכות, אך יחד עם זאת עושה מעשה אמורי כשהוא מנסה לרצחו נפש. רק בדרך זו ניתן להשלים את עוון האמורי ולהיכנס לארץ.

יעקב בוחר ביוסף לקבל את עיר שכם משום שהוא שלח אותו מאותה העיר כשנמכר שם לעבד. וכאשר יעקב שלח אותו משם מתוך עצה עמוקה של חברון, זו היתה ההקדמה לכל סיפור ירידת יוסף למצרים ותחילת שנות השעבוד שבאו בעקבותיו, משום שיוסף הוא שטנו של עשיו ומשכך הוא הנבחר לרדת למצרים ולהשלים בסופו של דבר את עוון האמורי[9].

השלמת גאולת ישראל תלויה בחזרת עשרת השבטים שאבדו לישראל, "ובאו האובדים בארץ אשור, והנידחים בארץ מצריים והשתחוו לה' בהר הקודש, בירושלים[10]".

פעמיים איבד עם ישראל עשרה שבטים. בראשונה ב'ויפוזו זרועי ידיו[11]' ובשנית בגלות עשרת השבטים לחלח ולחבור. הראשונים- נדחו מעיקרא עוד טרם יצאו לעולם וזה היה בארץ מצרים. ואילו השניים אבדו בארץ אשור. אשר על כן, הגאולה השלימה בה יתקע בשופר גדול ויומלך ה'- תהיה כשיחזרו הנדחים שנדחו בארץ מצרים, וכן האובדים שאבדו בארץ אשור. וכך יחזרו כל הכוחות של עם ישראל- הן הניצוצות שהם 'נדחי מצרים', והן הגופות שהם 'אובדי אשור' כולם יבואו ויחזרו לישראל מכוחו של יוסף המקבצם.

בית יוסף הוא הלהבה המלבה את האש של יעקב ושולחת אותה למרחקים. כך שיעקב הוא האש שכוחה דומה לכוח החרב המשפיעה רק על מקומה ואילו יוסף הוא הניצוץ המביא את כוח האש למרחקים עצומים כחץ שנורה ע"י האדם.

כשרבי עקיבא דרש את עניין כתרי התורה[12] הוא נתן סימנים לאותיות המתויגות בתורה 'בדק חיה'- להם יש תג אחד, ו'שעטנז גץ'- להם יש שלושה תגים. בדבר זה טמון עניין נפילת עשיו בידי יוסף שטנו.

עשיו נמשל לחיות שהם עם סימן אחד של טהרה- החזיר[13] והגמל[14] משום שעשיו לקח מיעקב כוחות אותם מחזיר לבסוף יוסף.

הנה כי כן דרש ר"ע- מה יבדוק את החיה, שהם ארבעת המלכויות ששלטו בישראל בגלויות השונות. זה הוא השעטנז- הפשתן המונח על גב הגמל המכוסה בצמר, שגץ אחד היוצא כניצוץ- מבעיר ומכלה בו את הכל.

כוח מיוחד זה מתגלה דווקא בנר חנוכה[15] שאמנם מונח בפתח איש וביתו אך הוא נועד לפרסומי ניסא ברבים, ככוח החרב והקשת שלקח אותם יעקב מעשיו והעניקם ליוסף.

ואביו שמר את הדבר- ממתין ומצפה מתי יבוא.

1 - רש"י בראשית טו, טז
2 - שם יג, ז
3 - שלם שנרפא מצליעתו, שלם בתורתו שלא שכחה בבית לבן, ושלם בממונו- מכל המתנות שנתן לעשיו- רש"י שם
4 - רש"י בראשית לג, ט
5 - הושע ו, ח
6 - נראה לומר שהשדה בה נרצח הבל הייתה בעיר שכם עליה נאמר "דרך ירצחו שכמה"- ששם מקור הרצח. ולכן זו חלקת השדה- מעניין המחלוקת שהייתה בה בין קין והבל
7 - רש"י בראשית מח, כב
8 - ישנם שני סוגי כלי רצח- חרב המכה ישירות, וחץ הנשלח למרחקים. את שני סוגי כלי הרצח הללו יעקב לוקח מעשיו בעיר שכם, מקור הרוצחים
9 - כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן מה כתיב למטה אלה תולדות יעקב יוסף וכתיב והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם- רש"י בראשית לז, א
10 - ישעיהו כז, יג
11 - ותשב באיתן קשתו א"ר יוחנן משום ר' מאיר ששבה קשתו לאיתנו ויפוזו זרועי ידיו נעץ ידיו בקרקע ויצאה שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו... תניא היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו שנאמר (בראשית לז, ב) אלה תולדות יעקב יוסף אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו- סוטה י
12 - מנחות כט:
13 - ד"ה בן ארבעים שנה: עשו היה נמשל לחזיר שנאמר (תהלים פ') "יכרסמנה חזיר מיער", החזיר הזה כשהוא שוכב, פושט טלפיו לומר: "ראו שאני טהור!" כך אלו - גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים.
כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותן, כשהיה בן ארבעים אמר: "אבא - בן ארבעים שנה נשא אשה, אף אני כן".- רש"י בראשית כו, לד
14 - ד"א וישב יעקב הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו- רש"י בראשית לז, א
15 - המשנה בבא קמא פרק ו משנה ו- מדברת על גמל הטעון פשתן שנדלק מנרו של החנוני, ובאם זה היה נר חנוכה- בעל הבית פטור.

נשיאת כפים לאסיר היושב בכלא על רצח

/ הרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת וישב (בראשית ל"ט, כ') כתוב: וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסֻרִים וַיְהִי שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר.

הנה חקר ידידי הגאון רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א לגבי אסיר שרצח והוא כהן, והוא הכהן היחידי באגף הכלא, האם הוא יכול לעלות לברכת כהנים, והאם יש הבדל אם רצח יהודי או גוי. וכן האם יש הבדל אם רצח מתוך התגוננות או במזיד.

והגאון רבי אלחנן פרינץ שליט"א מח"ס "אבני דרך", כתב לו בזה, וזה לשונו: מכיוון שבשאלתכם ישנם הרבה פרטים, אשיב בקיצור: אם הכהן רצח במזיד אין לו לעלות ולשאת את כפיו אף אם מיירי ברציחת גוי. אולם אם הכהן רצח בשוגג, יש לחלק ולומר, דאם מיירי ברצח יהודי אין לו לשאת את כפיו, אך אם רצח בשוגג גוי יכול לשאת את כפיו. ולגבי התגוננות נראה לי דזה סוג של שוגג (ועיין בזה באריכות בראשונים בסוגיא בסנהדרין של הבא במחתרת). ומה שאינני דן הכא לגבי הריגה בעת מלחמה, שכן לא על כך יושב חייל בכלא (ובעניין הריגה במלחמה האריך בשו"ת יחוה דעת ב, יד. ה, טז).[1]

הגמרא במסכת ברכות (לב, ב) אומרת כי "כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו", אלא דמדברי הירושלמי (גיטין ה, ב) משמע שהכהן יכול לשאת את כפיו למרות מעשהו: "שלא תאמר איש פלוני מגלה עריות ושופך דמים והוא מברכנו?! אמר הקדוש ברוך הוא: ומי מברכך, לא אני מברכך? שנאמר... ואני אברכם". האור זרוע (ב, תיב), הגהות מיימוניות[2] (הלכות תפילה ונשיאת כפים טו, ג אות א) והמרדכי (מגילה תתיח) מביאים את דעת הראבי"ה כי דווקא אדם המפורסם להרוג ומועד לכך, הוא לא ישא את כפיו (וע"כ מיירי בבבלי, ואילו בירושלמי מדובר על אדם שהרג באופן מקרי). וע"ע בזה בריקאנטי (לט).

לדינא פסק הרמב"ם בהלכות תפילה (טו, ג) שכהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו אע"פ שעשה תשובה, והדגיש שם ד"אינו נושא את כפיו לעולם". וביאר הב"ח דהרמב"ם דייק זאת מלשון הגמרא "כל כהן", דמשמע דזה אפילו שוגג (ואף שעשה תשובה).

מצינו מחלוקת אם הכהן שהרג עשה תשובה, האם הוא יכול לשאת את כפיו (עיין שולחן ערוך ורמ"א קכח, לה). מרן הלך בעקבות הרמב"ם דאף כשעשה תשובה לא מועיל לו כעת לעלות לדוכן, כיוון שאין קטגור נעשה סנגור[3] (עיין תוספות יבמות ז, א ד"ה 'שנאמר'. וכ"כ טעם זה העולת-תמיד והמשנה-ברורה קכח, סקקכ"ט). אולם הרמ"א התיר כאשר הרג בשגגה, אם עשה תשובה, וכ"כ הרדב"ז (ד, קכח) והקיצור שו"ע (ק, כא). וכן הביא מחלוקת זו במקור חיים (ח"א סב, י).

החיי אדם (כלל לב, ה) נקט כרמ"א דאם הרג בשוגג ועשה תשובה יכול לשאת את כפיו. ובשולחן ערוך המקוצר (או"ח א כ, כב) נקט כדעת מרן השו"ע, וכן איתא בילקוט יוסף ובספר התפילה והלכותיה לגר"א זכאי (ח"א כג, כג). וראיתי כי יש שכתבו דעה אמצעית בזה, והיא: כהן שרצח בשגגה ועשה תשובה - יכול לשאת את כפיו, אך כהן שרצח במזיד אף לאחר שעשה תשובה אינו יוכל לשאת את כפיו (פרי-חדש. אליה-רבה). וע"ע בספר חבל נחלתו (ח, ד), בשו"ת משנה הלכות (מהדו"ת ה, מה), בספר צביון העמודים (על הסמ"ק, לגר"צ שפירא ח"ד עמוד קעג אות נב) ובשו"ת עקידת משה (ד, ה).

הפרישה (קכח) כותב כי האיסור לכהן שהרג לשאת את כפיו מיירי דווקא על מי שהרג אדם מישראל, וכן משמע מהשערים המצוינים בהלכה (ק, סקט"ו) בשם השלמי ציבור (דיני ברכת כהנים לט). וע"ע בשו"ת הלל אומר (יורה-דעה רכה, סק"ב) דציין דזה חומרא בעלמא שכהן שהרג לא ישא את כפיו, וציין כי דין זה הוא דווקא בהרג ישראל בידיים, אולם בגוי אין להחמיר כשהרגו ברובה וכדו' (וע"ע בספר אמרי-שמאי ח"ב בירורי-הלכה סי' יד שדן בהריגה בידיים דווקא).

ובספר צידה לדרך (פרשת משפטים עמוד סט) כותב כי נראה לו להלכה ולא למעשה שאף מי שהרג גוי לא ישא את כפיו (והובאו דבריו בפרי מגדים קכח, סקמ"א[4]), וכן איתא בספר בית דוד (עא), בשו"ת התעוררות לתשובה (אורח-חיים ד, יא), בשו"ת ממעמקים (ד, כד) ובשו"ת משפטי עוזיאל (ג אורח-חיים י). וע"ע בדין זה בדברי שו"ת ציץ אליעזר (יד, ס) דלא הכריע בזה. וכן עיין במאמר מרדכי[5] (קכח, סקמ"ג) ובכף החיים (קכח, סקר"ח). אולם נראה דדווקא בשוגג יש להקל כשהרג גוי (וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות א, קלא. ב, קה). וע"ע בספר גם אני אודך תשובת ידידי הגר"מ גבאי (א, ב), והביא שם בעמוד יב ששאל את הגר"ח קנייבסקי האם ההורג גוי נושא את כפיו, והשיב לו הגר"ח "כהורג בהמה", ומשמע דמותר לו לשאת את כפיו (וכ"כ בפשטות בספר מחקרי ארץ, ברכת כהנים א, יא).

ויתכן להעמיד את המחלוקת מהיכן נלמד איסור רציחת גוי, האם מלא תרצח, ורבים סוברים דזה נלמד מלא תרצח, וכן איתא בבית מאיר (אבן-העזר יז, ג) ושו"ת בית יהודה (יורה-דעה ד). ולפי שיטתם ההורג את הגוי לא ישא את כפיו כיון שעבר על לא תרצח, ומשמע דגוי כלול בנפש. אולם החולקים יאמרו דכיון דלא עובר על לא תרצח, שרי לו לשאת את כפיו, וכ"כ שלא עובר בהריגת גוי על לא תרצח המנחת חינוך (מצוות-עשה לד אות א). וכ"כ לתלות הדין (של נשיאת כפים) האם ההורג גוי עובר בלא תרצח בשו"ת תשובות והנהגות (א, קלא), וע"ע בזה בספר גבורת יצחק (תפילה טו, ג) ובשו"ת פני מבין (אורח-חיים רלט) ובדברי ידידי הגר"מ גבאי (גם אני אודך א, ב).

בעת הכיני את הספר לדפוס יצא שו"ת הראשון לציון ושם בכרך א סימן ו דן בעניין נשיאת כפים להורג גוי ומחבל, עיי"ש.

העולה לדינא: אסיר כהן היושב בכלא באשמת רצח. אם רצח במזיד אין לו לעלות ולשאת את כפיו אף אם מיירי ברציחת גוי (ואין זה משנה כלל דהוא הכהן היחידי באגף). אולם אם הכהן רצח בשוגג, נ"ל דיש לחלק ולומר, דאם מיירי ברצח יהודי אין לו לשאת את כפיו, אך אם רצח בשוגג גוי יכול לשאת את כפיו (ומי שנמצא בכלא אף לאשכנזים צ"ע אם ניתן לומר דהוי בשוגג ועשה תשובה שלמה בכדי שישא את כפיו). עכ"ל.

1 - עוד בעניין מלחמה עיין בשו"ת תפארת צבי (לז), שו"ת לבושי מרדכי (תנינא יז), שו"ת פני מבין (כה), שו"ת קנין תורה (ז, יב), שו"ת להורות נתן (ח, ג), שו"ת אגרות משה (יורה-דעה ב, קנח) ושו"ת מנחת דוד (ד, קו אות ד).

2 - וזו לשונו: "בפרק אין עומדין אמר רבי יוחנן כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו. וכתב ראבי"ה דההיא במפורסם להרוג ומפורסם שמועד לכך וכן כתב רבינו שמחה דלא אייר אלא בעומד במרדו וראייתו מדגרסינן בירושלמי דהניזקין שמא תאמר איש פלוני כהן מגלה עריות ושופך דמים והוא מברכנו".

3 - בספר קובץ יסודות וחקירות (ברכות טו) חקר בדין כהן שהרג את הנפש שלא ישא את כפיו. האם הוא משום שאין קטגור נעשה סנגור, או משום שחילל את קדושת כהונתו.

4 - ולכאורה קיימת סתירה בתוך דברי הפרי מגדים, דמצד אחד כתב בסקמ"א את דברי הצידה לדרך דאם הכהן הרג גוי הוא אינו נושא את כפיו, ומאידך מסקנ"ו משמע שאף אם הרג גוי נושא את כפיו, שכן שם דן בזרק חץ לעשרה גויים ואחד ישראל, וציין דלא ישא את כפיו דהוי ספק רוצח. ועיין בעניין סתירה זו בדברי שו"ת קנין תורה (א, מו) ובספר חישוקי חמד עמ"ס נדה (יג, ב).

5 - מדבריו משמע דלא נושא את כפיו לא בגלל שעבר על לא תרצח, אלא בגלל שידיו מלאות דם (וע"ע בדבריו בספר עולת כהן לגר"ח כהן ח"א, לב אות יג).

סיפור לשבת

הפעם זה על "זקן סנילי"

/ הסופר חיים ולדר

הטור הזה מוקדש לסופרים, לא מהסוג הרגיל, סופרים שבאים יותר מהסוג של התרגיל. לא סופרים שאתה יכול לקרוא את הסיפור שלהם ב'במה', אלא בעמוד הראשון של העיתון, כסנסציה, חשיפה ותעלומה. לא סופרים ששמם נודע לתהילה, אלא יותר בכיוון של פרשיית מעילה. הטור הזה מוקדש לאנשים. הנוהגים כפתאים, שחושבים שסיפורים חייבים להיות תמיד אמיתיים. שמוכנים לשלם על סיפור פי רבבה מאשר על ספר, ולראות את כספם, הופך לריק ואת חלומותיהם לעפר ואפר.

סופר אינו חייב להיות נוכל, אבל נוכל חייב להיות סופר. כדי להוציא מהזולת סכום שאותו לעולם לא יראה, אתה לא צריך לבוא עם נשק, וגם לא צריך לאיים, ובטח שלא לספק טובין כדוגמת דירה, מכונית או רהיטים. להוציא מהזולת כסף זה כל כך קל. אתה פשוט צריך לספר לו סיפור. הסיפור חייב להתחיל מהסוף. והסוף תמיד טוב. רק בסיפור. לא בחיים. האיש התפרן שמולך הולך להיות רוטשילד, רייכמן, ביל גייטס ומארק צוקרברג. כלומר, הוא לא הולך להיות אפילו הצל של אחד מהם, אבל בסיפור שתספר לו – הם יהיו בצל שלו. הסיפור אפילו לא חייב להיות כתוב על דף, הוא לא חייב להיות מעוגן בהוכחות ומסמכים, הוא לא צריך עדים והתראה ובדיקת אמינות. הוא צריך להיות רק סיפור. זהו. אתה נוכל-סופר טוב? הם יעמדו אצלך בתור רק בשביל לתת את הכסף שיש להם, שאין להם, שלוו מכאלה שיש להם, שלוו מכאלה שאין להם. אתה נוכל–סופר טוב? יהיו לך אפילו מבלי שתבקש סופרים מטעמך, והם, לשם השינוי, אפילו לא נוכלים. הם יספרו את הסיפור שנתת להם בחינם ומתוך תחושת שליחות. שכן, איך הם יכולים להרשות לעצמם להיות ביל גייטס לבדם בלי לסחוף גם את בני משפחתם, חבריהם וידידיהם? ברגע שסיפרת את הסיפור הנכון? אינך צריך לטרוח, הסיפור כבר יספר את עצמו לדעת, ויהפוך לרב מכר היסטרי מבלי שאפילו נכתב. נכון, יהיו בו דפים, אבל לא כאלה שניתן לכתוב עליהם משהו. הם כבר מודפסים, ירוקים וכחולים וכתומים. והסיפור, כמו שהתחיל טוב, ככה ייגמר ברע. הנוכל יישאר עם הדפים)ובדרך כלל גם יאבד אותם לטובת דגי ענק שיאכלו אותו כמו כלום(וכל השאר? יישארו עם הסיפור. מה רע?

הסיפור הראשון מהסוג. הזה סופר לי לפני כעשרים שנה. אחרי שלושה ספרים שכתבתי בעצמי. "יש איזה זקן סנילי מהוד השרון",היתה השורה הראשונה שלו(פתיח מצוין לסיפור מהסוג הנכלולי) "יש לו כמה דונמים, קרקע לבנייה, לא חקלאית, שהמחיר שלהם על-פי הערכת שמאי שווה מיליון וחצי. רק מה, הבן אדם סנילי, לא יודע כלום על השוק, הוא מוכן למכור במאה ושמונים אלף שקל". הדובר היה ידיד שלי, בחור אמין, שבאמת האמין שהוא מציע לי את העסק הכי טוב בעולם (עם רווח של כמה שקלים), והוא הוסיף מקצה שיפורים: "מכיוון שאין לך מאה ושמונים אלף שקל, אתה יכול לתת שלושים אלף כעת כאופציה, הקרקע נרשמת על שמך בהערת אזהרה, בינתיים נחפש קונה, במחיר השוק. אתה יודע מה, מאתיים אלף מתחת למחיר השוק כדי לעשות את זה מהר. ואז יצא שקנית קרקע במאה ושמונים אלף ומכרת בתוך חודש במיליון ושלוש מאות, כשכל ההשקעה שלך הייתה שלושים אלף, מה רע?" חשבתי קצת, ואז אמרתי לו: "זה נשמע ממש טוב, אבל עזוב אופציה, אני אגייס את כל המאה ושמונים, אקנה את הקרקע כולה בלי אופציה ואחליט מתי למכור אם בכלל". האמת, הוא לא ציפה לכזו תשובה. "אברר אם אפשר". למחרת הוא עונה לי, "בירורתי, זה לא פשוט, כי יש כל מיני פרוצדורות שצריך לעשות, ובינתיים מה שאפשר זה רק את האופציה. עדיין אי אפשר לקנות ממש. חבל לך, עומד מאחורה מישהו רציני, יש אנשים רבים שכבר רכשו את האופציה ונשארו רק דונמים בודדים, לא הייתי מציע לך לפספס את זה". "אתה מבין מה שאתה אומר לי?", שאלתי. הוא לא הבין, אז הסברתי לו. "ברגע שאתה אומר שלא ניתן כעת למכור, זה סותר את כל הסיפור שסיפרת לי אתמול על רווח מהיר של מיליון שקל בתוך חודש, ואם אתה שואל אותי, גם הסיפור על הזקן הסנילי והקרקע החינמית נשמע כמו עורבא פרח, ואני מציע לך – פשוט תברח מהעניין, אל תהיה שליח של נוכלים כי בסוף יבואו אליך. תשמע לי. זהו תרגיל עוקץ. תחשוב קצת ותבין". הוא לא שמע בקולי. בתוך שלושה חודשים נעצר עוזר של ח"כ מהליכוד באשמת הונאה המונית. מסתבר שהוא מכר כמאתיים אופציות לקרקע שלא הייתה או נבראה, בסכומים שלשלושים אלף ליחידה, וגרף לכיסו שישה מיליון שקלים. כל זה רק על סיפור בינוני על "זקן סנילי מהוד השרון".

המשך בעמוד הבא...

הבחור שהציע לי את העיסקה נותר מול כמה לקוחות זועמים שאיבדו שלושים אלף שקל, וכשנפגשנו שאל אותי, "תגיד, איך ידעת?" ואז, עניתי לו את המשפט ששימש אותי מאז פעמים רבות אין ספור והציל אותי מהשקעות שווא: "אני מתפרנס מלמכור סיפורים, לא מלקנות אותם".

שנתיים לאחר מכן אירעה נוכלות נוספת. אדם שמכר מאות חלקות באשקלון במחיר 25,000 דולר לאחת. הוא עשה זאת באמצעות איש קשר אמין ומכובד מאד בקרב הקהילה, שהאמין באמת ובתמים שהוא מזכה את הרבים. גם שם התעניינתי בהשקעה. זה היה נראה מלהיב. העובדה שהוא הגיע אלי עם נייר A4 עליו היו מקושקשות בעט חלקות עם סימונים "נמכר" ו"פנוי" לא עוררה את חשדי. היה כאן האדם שהכרתי וסמכתי עליו והיה כאן הסיפור. וגם כאן סיפור פנטסטי על קרקע ב-25 אלף דולר שעליה ייבנו בתוך שנה ועשרה חדשים קוטג'ים שיהיו שווים 300 אלף דולר. הבנייה תעלה מאה אלף דולר ואתה עושה בתוך שנה "ועשרה חדשים" 175 אלף דולר בלי אפילו להיות שם. מה שגרם לי לרדת מהעיסקה היה הלחץ שהופעל עליי. לאחר פגישה קצרה של עשר דקות, לפתע מבול של טלפונים בכל שעתיים, "נו, מתי אתה בא?", "אני מחכה בבנק", "אני לא מבין, חשבתי שאתה הולך על זה", ובסוף "הרב ולדר, יש לך שם של אדם רציני, ואתה פשוט עושה צחוק מאיתנו". זה באמת היה הסוף, כי זה היה הרגע בו הבנתי מה קורה לי. אני לא פועל. אני מופעל. השיקולים שלי אינם רווח או הפסד, אלא אי נעימות. הבן-אדם בעצם נוגע בנקודה עדינה של חוסר רצינות, של אי אמינות. הוא מפעיל עלי לחץ ואם אעשה את העיסקה זה רק בגלל הלחץ. אז לא!!! "תקשיב אדוני", אמרתי. "אל תתקשר אלי יותר. אני לא אמין, אני לא רציני, ואני לא רוצה ללכת על העיסקה הזו. אני לא בעל חוב שלך וזה מה שאתה נותן לי להרגיש. לא חתמתי איתך על כלום, רק התעניינתי. מה שאתה עושה הוא לא בסדר. זכותי לעשות את הבירורים שלי". עשיתי בירור קטן אצל חבר מומחה בקרקעות והוא אמר לי: "תקשיב טוב. הקרקע הזו לא תופשר במהלך 50 השנים הקרובות. השווי שלה הוא אלף דולר לכל היותר וגם זה ילך לטמיון. מה עוד שאין רישום על מכירה של הקרקע הזו, היא ציבורית. אני מציע לך, רד מזה". שבתי אל האדם, סיפרתי לו על תוצאות הבירור שלי ואמרתי לו: "עד הרגע פעלת בתום לב. מהרגע הזה אתה נוכל בדיוק כמו זה שסיפר לך את הסיפור. כאשר תתברר הנוכלות אני אלך ואספר שהזהרתי אותך. לא תוכל לרחוץ בניקיון כפיך". חודשיים לאחר מכן התבררה כל המכירה כנוכלות אחת גדולה. מישהו מכר חלקה אחת שאינה שלו למאות אנשים, רובם אברכים, בעשרים וחמישה אלף דולרים, הנוכל עצמו נפל בעיסקה אחרת (כמו שבדרך כלל קורה) וברח לחו"ל. עד היום הוא מתגורר שם.

(פורסם במגזין במה)

חשבון מדוייק!

הצדיק רבי אהרן וינוגרד זצ"ל, ידוע היה ומפורסם כגאון עצום, תלמיד חכם מופלג אשר כל רז לא אניס ליה, וכמתמיד שאין דוגמתו - עד שכל רגעיו היו מחושבים בקפידה, ונוצלו ללימוד התורה. את פרנסתו הדלה, מצא רבי אהרן מבית מרזח קטן שניהל, אשר שמו של הייו"ש שהוגש בו - נישא בהערצה בפיהם של הגויים המקומיים, תושבי סטוצ'ין והסביבה. אמנם גם בשעה בה שירת את הערלים - היתה דעתו נתונה להוויות דאביי ורבא, אולם קולות הרקע, מצהלות הערלים השיכורים - היו לו לזרא. ובכל זאת, באין בידו מקור פרנסה אחר - לא נותרה לרבי אהרן ברירה, והוא המשיך להגיש את הייו"ש שלו מדי ערב לכפריים מהסביבה. לילה אחד נכנס אל בית המרזח נכרי לא מוכר. הלה הריק אל גרונו כוסית אחת, ועוד אחת, ואחריה שלישית, ורביעית, אולם כאשר הגיעה השעה לשלם את החשבון - התברר כי אין בידו פרוטה לפורטה... רבי אהרן, שלא מסוגל היה לפגוע באיש, הסכים עם הזר כי ישאיר את מעילו הבלוי והמרופט בידו של רבי אהרן כמשכון, עד שישיג את הכסף ויפרע את חובו. הימים נקפו, והזר לא הגיע לתבוע את מעילו, ואף לא שילם את החוב. בינתיים, נפוצו שמועות כי שודד מפורסם, שהיה מבוקש ע"י השלטונות זה מכבר - הגיע אל העיירה, ולאחר חקירה נמרצת, התברר כי אחת מתחנותיו הראשונות הייתה בבית המרזח של רבי אהרן... כפי שניתן להבין, המדובר היה באותו הזר, שלא היה אלא השודד בכבודו ובעצמו! כאשר הגיעו החוקרים וביקשו לדלות פרטים נוספים מפיו של רבי אהרן, הוא מיהר להציג בפניהם את מעילו של הזר ולספר להם דברים כהווייתם. הוא לא העלה בדעתו, כי המעיל הזה ישמש בסופו של דבר לראיה נגדו, וכי הוא עצמו יושלך לבית הסוהר למספר חודשים בעוון סיוע לדבר עבירה, למען ישמעו ויראו... לא הועילו שתדלנויות וקשרים, ואפילו לא שוחד ושלמונים... השלטונות היו נחושים בדעתם, ולא היו מוכנים לשמוע מאומה! ובינתיים, הצדיק יושב לו בבית האסורים, וכל

המשך בעמוד הבא...

המהומה שסביבו כאילו אינה נוגעת לו כלל ועיקר... עסוק היה יומם ולילה בלימוד התורה הקדושה, ופניו מאירות באור שלא מעלמא הדין... בעת שהגיעו לבקרו, אותם אלו אשר קיבלו את הרשות לכך לאחר מאמצים מרובים - תמיד מצאוהו כששפתיו מרחשות ופניו זורחות כשמש וכירח. אך הנה, ביום מן הימים, כאשר הגיע אחד מעסקני סטוצ'ין לבקר את רבי אהרן - הוא מצאו יושב בסבר פנים רציני מול רשימה ארוכה... "מה יום מיומיים? מה פשרה של אותה רצינות שנפלה על רבינו לפתע?" תהה האורח, ואילו רבי אהרן הסביר ואמר: "ראה נא... הלא ברור כי הקב"ה אינו עושה דין שלא במשפט... אם הושלכתי אל בית האסורים - הרי שהיתה סיבה שגרמה לכך! פשפשתי במעשי, ובעקבות עצתם של חז"ל הקדושים, משלא מצאתי מאומה - תליתי בביטול תורה... ואכן, נזכרתי, כי זה מכבר קיבלתי על עצמי להשכים באשמורת הבוקר ולשקוד על תלמודי, אולם במשך תקופה מסוימת לא עמדתי בכך, מסיבות שונות... "מעתה, לא נותר לי כי אם לערוך את החשבון, לבדוק כמה ימים חיסרתי מלימודי, ובכך אוכל לשער את משך מאסרי הצפוי... את זאת עשיתי אפוא, ובחשבוני עלה כי עלי לשהות במאסר חודשיים ושבועיים בדיוק... כעת, ברור לי: כאשר יחלפו חודשיים ושבועיים בדיוק מעת מאסרי - אשתחרר!". אותו עסקן עמד משתומם לנוכח גדלותו של רבי אהרן ודקדוקו העצום בכל פרט מפרטי מעשיו. אולם בליבו הוא עדיין השתומם: כמי שניסה רבות לפעול לשחרורו של הגאון - ברור היה לו כי אין כל הגיון להניח שמועד השחרור כה קרוב! הדבר פשוט לא מתקבל על הדעת! אך, ראה זה פלא: בחלוף חודשיים ושבועיים בדיוק מאז מעצרו של רבי אהרן - התרחשו תמורות פוליטיות ברחבי הממלכה, ועל כס השלטון עלה אלכסנדר השלישי, אשר עם הכתרתו - העניק חנינה לכל האסירים כולם, והצדיק רבי אהרן בכללם... הרי לנו, כי לפעמים נגזר על אדם צער כעונש על חטא מסוים שחטא, אולם הדין מחושב ומדוקדק בתכלית: ברגע בו הושלמה הכפרה ותמה סאת היסורים - הצער חולף כרגע, ולא נותר אפילו לדקה אחת מיותרת!

(ללמדך / הרב חנניה צ'ולק שליט"א)

שביבים / שאול שיף

קינאת האדמו"ד מגור זצ"ל

/ הרה"ג שמואל ברוך גנוט שליט"א

כותב מרן הגאון רבי משה פיינשטין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סימן קי): "הנה בדבר עצם למוד הדף יומי שהנהיג הגאון ר"מ שפירא זצ"ל ונתקבל בעולם, הוא ענין גדול, מלבד עצם מצות למוד תורה שמקיים בכל מה שילמוד אף רק מסכתא אחת כל ימיו, הרי יש מצוה שילמוד כל התורה... וקיום מצוות לימוד כל התורה יש בלימוד הדף היומי, שהרי ילמדו במשך ז' שנים כל הש"ס ולכן הוא ענין גדול מאד. והנה 'תשובה' לא שגרתית שכתב מרן הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל בשו"ת שבט הלוי (חי סימן יג): שאלה: במה זכה הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל לזכות הרבים שלא היה כדוגמתו בלימוד הדף היומי?

תשובה: היתה לו שאיפה כל ימיו לרומם קרן התורה וקרן ישראל, והי' מנהיג ות"ח עצום גדול בתורה ויראה ואוהב ישראל ממדרגה ראשנה, ובוודאי הי' זה תפקיד נשמתו הטהורה מן השמים, וידוע שהגה"צ כ"ק אדמו"ר מגור ר' אברהם מרדכי זצל"ה אמר לו, איני מקנא בכם על המצוה הגדולה הזאת, אבל מקנא אני בכם על המצוה שעשיתם לפני זה שהביאה מצוה זאת בבחינה מצוה גוררת מצוה.

במהלך שיחה עם מגידי שיעורי הדף היומי, עלה הנושא של אלו שמגיעים לשיעור ו...נרדמים. והנה כשהייתי ילד, הראה לי אבי מורי שליט"א במחזור לראש השנה, בפירוש המודפס במחזור רבה באותיות הקטנות (במעשה אורג במוסף יום א' של ר"ה בסוף ברכת אתה גיבור), על הפיוט "אטומים להחיות בטללי שנה" שכתב בשם רבינו יחיאל מפריז, שהתלמידים בעת שעוסקים בתורה מתוך עייפות ונרדמים תוך כדי לימוד, ובאמצע השינה זב מהם קצת רוק. הקב"ה שומר את אותו הרוק ועושהו טל של תחיית המתים. הגוף כבר נהפך לעפר ותולעים בתוך הקבר, ואין שום דבר בעולם שיועיל להקימו לתחייה, אפילו לא מצוות ומעשים טובים, כי אם אור התורה בלבד.

החפץ חיים זצ"ל כותב ב"חובת השמירה", שעמי ארצות יזכו לשכר לעמי עבור המצוות והמעשים טובים שעשו בעולם הזה, רק בעולם הנשמות בלבד, אבל בעיקר השכר, שהוא בתחיית המתים, לא יזכו עמי ארצות, כי השכר הזה תלוי אך ורק בזכות של תורה. בזכות דף גמרא ועוד דף גמרא!!

והנה שאלה מעשית מאד בקרב לומדי הדף היומי: יהודי היכול ללמוד דף היומי ביחידות וכך נוח לו, ויכול ללמדו בציבור והוא קצת מאמץ עבורו, האם עליו להתאמץ וללמדו בציבור?

תשובה: כתב הביאור הלכה (סימן קנה ס"א ד"ה ויקבע) וז"ל: והנה עצם הלמוד אף שכשהוא לומד ביחידי הוא ג"כ מקיים מצוות עשה של תלמוד תורה, מ"מ לכתחילה מצוה להדר כל מה שיכול ללמוד בחבורה, שעל ידי זה יש כבוד שמים יותר. וכן אמרו חז"ל בכמה מקומות ברב עם הדרת מלך, וכבר אמרו חז"ל (ברכות דף ו) שיש נפקא מינה בין מי שלומד ביחידי, דאף שהקב"ה קובע לו שכר על זה מ"מ לא מכתבן מליה בספר הזכרונות, משא"כ כשלומד שלא

ביחידי, נאמר עליהם בכתוב "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו" וגו', "ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו". וכל שכן כשלומדים בעשרה יחד, דאז קדמה שכינה ואתיא..., גם אמרו חז"ל שאין התורה נקנית אלא בחבורה. עוד אמרו חז"ל (ברכות דף סג) על הפסוק הסכת ושמע ישראל וגו' עשו כתות כתות ועסקו בתורה, גם ע"ז נושא הקדוש ברוך הוא פנים לישראל... ולא עוד אלא שהן מלמדים את התורה ויושבים אגודות אגודות ועוסקים בתורה"...

סגולת קידוש הלבנה

סיפר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל מתוך בכי:

אל הגר"ח נכנס יהודי אחד שהיה ממכריו, ששהה 5 שנים תמימות במחנות ההשמדה של הנאצים ימ"ש, ועבר שם שבעת מדורי גהינום. הלה תיאר בפני מרן הגר"ח שמואלביץ מקצת דמקצת ממה שעבר עליו, ואמר שמי שלא היה שם לא יהיה מסוגל להבין מה עוללו מלאכי החבלה הללו לאומללים שהיו תחת שלטונם. הגר"ח שאל את מכרו זה, מהיכן שאב את הכוח לעבור את התקופה הנוראה הזו, ולצאת שלם באמונתו ובתורתו? האיש השיב במונולוג מרתק ומצמרר. "אכן, לקחו מאתנו את הכל", אמר. "לא רק את החפצים הגשמיים, אלא גם את האפשרות לקיים מצוות וללמוד תורה, ואף להתפלל לא יכולנו. גם ברכה לא היה באפשרותנו לברך, מפני שבכל שטח המחנה לא היה מקום נקי שמותר לברך בו. ברם, דבר אחד לא היה ביכולתם לקחת מאתנו. אתם יודעים מה הוא? - את הירח!!!"

משהביט בו מרן הגר"ח שמואלביץ בתמיהה ולא הבין במה מדובר, המשיך האיש וסיפר: "כבר בשעות הבוקר המוקדמות יצאנו ליער, כדי לחטוב עצים, ועבדנו שם בעבודת פרך ממש כל היום. כאשר הגיע הלילה והתכוננו לחזור למחנה, היינו שבורים ורצוצים וחסרי-כוח. הכריחו אותנו לעשות צעדה מסודרת, בלי לסטות ימין ושמאל. אבל, היו בינינו יהודים שהקפידו לזכור את חשבון החודשים, ובשובם למחנה - בעיצומה של הצעדה - הביטו השמיימה כדי לראות אם הגיע כבר הזמן לקדש את הלבנה. והיה, כאשר הבחינו שאפשר כבר לקיים את המצוה, העבירו את השמועה הזו בין החברים, והודיעו שאפשר לקדש את הלבנה! באותו רגע, תפס כל אחד - בחסות החשיכה - את ידו של חברו, ומבלי שירגישו השומרים הארורים ימ"ש אמרנו את ברכת הלבנה 'אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם' וכו', ואחר כך שימרנו ושרנו בלחש 'טובים מאורות שברא אלוקינו' וכו'.

"קיום המצוה הזו", סיפר האיש למרן הגר"ח, "החזיק אותנו במשך 5 השנים הקשות בהן שהינו בגהינום הגרמני!"

בדרך אגב יצויין מה שכותב התרגום תוספות יום טוב, בביאורו על אורחות חיים להרא"ש, שכאשר היה בית המקדש קיים הקב"ה היה מתקרב אלינו באמצעותו, ומשחרב בית המקדש, הקב"ה מתקרב אלינו באמירת קידוש לבנה.

("קול ברמה" - גליון 713, שלהי שבט תשע"ז)

מרבה נכסים מרבה דאגה

עיקרו של מעשה אירע כמה עשרות שנים בטרם נולדתי - מספר הרב אהרן היימן בפנקסי זכרונותיו - עוד בימי הגאון ר' יוסף פיימר אב"ד העיר סלוצק, תלמיד מרן הגר"ח מוואלזין. :

התגורר בעירנו סלוצק איש עול ימים, חייט עני, ולו אישה ושני בנים. ויגמור בדעתו לעזוב מלאכת החייטות ולעסוק בתורה, וקבע את מקומו בבית המדרש של החייטים. וכיון שהיה עם הארץ, לכן ביקש מהמתפללים שילמדו איתו חומש עם רש"י, והוא ישב כל היום וכל הלילה ושינן את לימודו שרבו למד איתו באותו יום. אנשי בית המדרש ראו כי הוא לומד במסירות נפש, וכי כל השבוע לן רק בבית המדרש, והנה אשתו ובניו יגוועו ברעב, אז נתנו לו רובל אחד לשבוע לבני ביתו, ולו עצמו הביאו אוכל לבית המדרש. כך עברו עליו כעשר שנים, עד שלמד תנ"ך וכל המשניות וגמר כל הש"ס. שמעו הגיע לאזני הגאון ר' יוסף שבא להשתתף בסיום הש"ס שחגגו בבית המדרש. והנה, אף שלא היה חריף, היה בקי גדול. עברו עשר שנים נוספות בהם למד את ד' חלקי שו"ע ונושאי כליו עד שהגיע להוראה. וכאשר זכיתי להכיר אותו, היה כבר מפורסם בכל העיר לגדול וחסיד וצדיק. אנשי העיר היו באים בשאלותיהם, כל הנשים היו באות לפתור להן את חלומותיהן, ולכולן ניחם ובירכם. גופו היה רזה כמו גל של עצמות, אך פניו היו מאירות כמלאך ד'. אם נודע לו על חולה בעיר סלוצק היה בא לבקרו ולנחמו ולברכו. אני עצמי הייתי אצלו כמה פעמים שיברכני. גיסי ר' צבי דוד בערנשטיין שהיה מתמיד גדול, סיפר לי שכמה פעמים שאל אותו על קושיא או הבנה בתוס' חמור, והוא, שלא היה חריף, לא כל פעם ידע להשיב לפום ריהטא. מה עשה? לקח את הגמרא והתחיל ללמוד שוב כל הסוגיה כמו שלא למד מעולם, והיה בוכה ומתחנן לפני ד' כבן המתחנן לפני אביו שיאיר את עיניו בתורתו, ואחר כך היה מתרץ לו את קושייתו. כשאני הכרתי אותו, היה כבר בא בשנים, כבן ששים, ובבית המדרש בו למד היה מקבל משכורת מהם חמישה רו"כ לשבוע, אך לא בעבור שהיה מו"צ, אלא כיון שלמד עם 'חברה ש"ס' ועם 'חברה' אחרת שיעור אלפס, ועם 'חברה עין יעקב ומשניות', וגם היה מנקה את בית המדרש בכל יום ומדליק את הנרות ומדליק את התנור, ובזה היה כבודו. ועדיין היה לן שם, ורק בערב שבת היה הולך לביתו לפקוד את אשתו ובניו. את בניו שלח ללמוד מלאכה כלשהי, והיו אנשים פשוטים יראי שמים. דרכם של החייטים ידידין, שפעם אחת בשנה היו תופרים לו מעיל עליון חדש, ורק כיס אחד תפרו בצד הבגד להניח שמה את מטפחתו, כי היה איש נקי מאד. אך כאשר גדלו בני הדור החדש של החייטים, תפרו בבגד שלו החדש שני כיסים בשני צדדי הבגד. לא חלפו ימים מועטים, והוא התחנן אליהם כי די לו בכיס אחד, ואמר להם: הלא אמרו חז"ל 'מרבה נכסים מרבה דאגה', והנה כאשר תפרתם את בגדי עם כיס אחד, ידעתי איך למצוא את המטפחת במהרה, אבל כעת שיש לי ב' כיסים, נגרם לי צער, כי אני מניח את המטפחת בכיס אחד ומחפש אותה בכיס השני ולא אמצא...

(הובא ב'מוסף שבת קודש' של יתד נאמן)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net